

A szöuli IFLA-kongresszus néhány rendezvényéről

„A könyvtárak mint a tudás és információ társadalmának hajtómotorjai” volt a mottója a 2006. augusztus 20–24-én Szöulban megtartott 72. IFLA-kongresszusnak és -közgyűlésnek. A nyitóelőadást *Dae-Jung Kim*, a *Koreai Köztársaság* 15. elnöke tartotta (I. *TMT*, 53. köt. 5. sz. 2006. p. 245–249., 7–8. sz. p. 327.). Az eddigi öt IFLA-nyelvhez most hatodikként a kínai társult; a nyelvek sora 2007-ben az arabbal bővül. Ez a beszámoló a bibliográfiai számbavétel szakosztálya négy szekciójának, valamint néhány más szervezetnek a rendezvényeivel foglalkozik.

Bibliográfiai Szekció

Mint a korábbi években, a szekció ezúttal is annak a régióknak a bibliográfiai problémáira helyezte a hangsúlyt, amely vendégül látta a kongresszust. A program összefoglaló címe: „Nemzeti bibliográfiák – ázsiai tapasztalatok”, az előadások pedig Koreáról, Kínáról, és a volt Szovjetunió ázsiai államairól szóltak. Néhány érdekesség: Koreában tervezik, hogy bevezetik a *CIP* elektronikus rendszerét, és a könyvismertetések heti listájának megjelentetését az olvasók, könyvkereskedők és könyvtárak számára. Ugyancsak tervezik, hogy törvényt hoznak az elektronikus hálózatokon megjelenő kiadványok köteles példányainak beszolgáltatására. Kínában nehézséget okoz, hogy nem szabályozza törvény a kötelespéldány-szolgáltatást, csak központi állásfoglalások vannak. Ráadásul két különálló adatbázis kezeli a kínai és az idegen nyelvű kiadványokat. Az öt közép-ázsiai köztársaságban továbbra is a könyvkamarák jelentetik meg a nemzeti bibliográfiákat, kizárólag nyomtatott formában. Egyedül Kirgizisztánban létezik kötelespéldány-törvény.

Katalogizálási Szekció

A szekció állandó bizottsága a napi ügyeken kívül megtárgyalta a munkabizottságok jelentéseit.

Az ISBD revíziós csoportjának egyik munkabizottsága az ISBD-k jövőbeli irányával foglalkozik; jelentését várhatóan 2007 elején teszi közzé. Az egyes dokumentumok megjelölésével megbízott munkacsoport az előző által felvetett kérdéseket vizsgálja meg.

Az *FRBR* (*Functional Requirements of Bibliographic Records*) revíziós csoport három munkabizottsága közül az egyik a „kifejezési forma” entitás pontosításával foglalkozik, a másik a gyűjtemények szempontjából vizsgálja az *FRBR* kérdését, a harmadik pedig azzal szembesül, hogy az *FRBR* modell mennyiben alkalmazható múzeumokban is. A negyedik, az oktatási munkacsoportot megszüntették, feladatait beépítik az *FRBR* általános tevékenységébe, főként oktatási anyagok publikálásával.

Az *FRANAR* (*Functional Requirements and Numbering of Authority Records*) munkacsoport két nagy vállalkozása közül az egyik a besorolási adatok koncepcionális modelljének kidolgozása (*Functional Requirements for Authority Records: a Conceptual Model*), amelynek tervezetét a vélemények kikérése és feldolgozása után terjesztik a szakosztály vezetősége elé. A másik egy nemzetközi azonosító számrendszer felállítását eredményezte volna a besorolási adatok számára; ezt azonban feladták, s helyette inkább a *VIAF* (*Virtual International Authority File*) munkálatokba kapcsolódnak be.

A kongresszust megelőző napokban tartották a 4. *IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (IME ICC)* nevű találkozót, amely a regionális megbeszélések sorába tartozott. E sorozat célja nemzetközileg elfogadott katalogizálási alapelvek kidolgozása; ez az állásfoglalás fogja felváltani az 1961-es párizsi alapelveket. A dokumentum egyaránt kívánja szolgálni a formai és a tárgyi feltárást, nemcsak az egyes katalógusokban, hanem a globális hálózatokban is. Egysegített besorolási adatok alkalmazását irányozza elő, amely az *FRBR*, az *FRAR* (*Functional Requirements for Authority Records*) és az *FRSAR* (*Functional Requirements for Subject Authority Records*) modelljein nyugszik.

Az előző évben felállított munkacsoport, amelyet a digitális szöveges dokumentumok bibliográfiai szabványának kidolgozásával bíztak meg, megkezdte munkáját. Tovább folyt az afrikai, ázsiai és latin-amerikai anonim klasszikusok besorolási adatainak szabványosítása; e munkák különféle fázisokban állnak. Előkészületben van az *IFLA Multilingual Dictionary of Cataloguing Terms and Concepts (MulDiCat)* felhelyezése az *IFLANetre*.

A szekció nyilvános programja a „Partnerség a katalogizálásban: alapelvek, projektek és kiadók” címen zajlott. Itt mutatták be a VIAF projektet, amelyet a *Kongresszusi Könyvtár* az OCLC-vel közösen folytat a nemzeti könyvtárak igazgatóinak konferenciája és az IFLA keretében annak bizonyítására, hogy lehetséges az egységesített besorolási adatok nemzetközi virtuális adatbázisának létrehozása. Egy másik beszámoló a folyóirat-adatbázisokban szereplő elektronikus folyóiratok metaadatainak feldolgozásáról szólt. Az érdeklődők több más projektről is tájékozódhattak (l. az előadások jegyzékét).

Osztályozási és Indexelési Szekció

Az FRSAR munkacsoport az FRBR entitások ún. 3. csoportjának meghatározásával, azaz a dokumentumtartalmak tipizálásával foglalkozik. A cél az idetartozó adatok nemzetközi cseréjének megkönnyítése.

Egy másik munkacsoport a nemzeti bibliográfiai ügynökségek számára dolgoz ki irányelveket a tartalmi feltáráshoz. Az első eredmények 2007 nyarán várhatók.

A szekcióülés témája egyébként a tartalmi feltárási interoperabilitása volt többnyelvű, több írásrendszert alkalmazó környezetben. A probléma abban rejlik, hogy bár manapság könnyű átlépni a nyelvi és kulturális határokat, a rendszerek kereteit meghaladó kutatások eredményei mégsem kielégítőek, mert nincsenek eléggé tekintettel a szemantikus interoperabilitásra.

Tudásmenedzselési Szekció

A 2004-ben alakított szekció tovább erősödött. Honlapján kívül hamarosan platformja is lesz a dokumentumok kicserélésének megkönnyítésére, és hírlevél megjelenítését is tervezi.

A szekcióülést közösen rendezték meg a *Statisztikai és Kiértékelési Szekcióval* az okadatoláson alapuló tudásmenedzselésről. Azt tervezik, hogy a jövőben más szekciókkal is kialakítják az együttműködést. (A magyar érintettség okán kell megjegyezni, hogy a szekció eddigi elnöke, *Irene Wormell* visszalépett, utóda *Judith J. Field* lett. A titkári feladatok ellátására *Barátné Hajdu Ágnes*t választották meg.)

ICABS

Az ICABS rövidítéssel jelzett szervezetet (*IFLA-CDNL Alliance for Bibliographic Standards*, s csak emlékeztetésül: *CDNL = Conference of Directors of National Libraries*) 2003-ban hozták létre. Visszapillantottak az eddigi tevékenységre: úgy döntöttek, átdolgozzák a stratégiai tervüket. A csoport elnöki funkcióját és titkárságát újabb három évre a *Deutsche Nationalbibliothek* vállalta.

Az ICABS két rendezvénnyel volt jelen Szöulban. Az egyik a katalógusok megváltozó szerepét taglalta a források felkutatásában és szolgáltatásában, a másik – az IFLA UNIMARC magprogramja szervezésében – pedig a különféle írásrendszerek, az UNIMARC és az UNICODE kérdéseit.

Az Információs Technológia Szekciója

A *Nemzeti Könyvtárak*, valamint az *Audiovizuális Dokumentumok és Multimédia Szekcióval* közösen megtartott szakmai program a hozzáférés új technológiáival foglalkozott, ezen belül a hátrányos helyzetű használók számára kidolgozott hozzáférési technológiákkal, a speciális dokumentumok leírási sémáival, s általában a multimédiás adatokhoz való tartós hozzáféréssel.

A *Természettudományos és Műszaki Könyvtárak Szekciójával* együttműködve a „mindenütt jelen lévő könyvtár” kérdéseit vizsgálták meg. Ez az „ubiquitous library” minden ember számára minden élethelyzetben bárhol elérhető; az előadások e követelmény különféle metszeteiről szóltak.

Három másik szekció is közreműködött a harmadik rendezvény előkészítésében és lebonyolításában. Ennek keretében az egyetemeken és más intézményekben létrehozott és működtetett, ún. intézményi publikációkból álló tárolók (institutional repositories) stratégiai kérdéseit és fontos részletproblémáit tárgyalták meg (a legjobb gyakorlati megoldások, tartalmi felépítés, ingyenes hozzáférés).

* * *

A részletes beszámolóhoz függeléként csatlakozik a Bibliográfiai Számbavétel Szakosztályához és valamennyi szekciójához, továbbá az IUCABS és az UNIMARC magprogramhoz, valamint az Információs Technológia Szekciójához benyújtott valamennyi dokumentum (jelentés, előadás) jegyzéke.

OEHLISCHLÄGER, Susanne-ALTENHÖNER, Reinhard-GÖMPEL, Renate-HENGEL, Christel-JAHNS, Yvonne-JUNGER, Ulrike-MAHNKE, Christel-WERNER, Claudia: *Weltkongress Bibliothek und Information, 72. IFLA-Generalkonferenz in Seoul, Korea. Aus den Veranstaltungen der Division IV*

Bibliographic Control, der Core Activities ICABS und UNIMARC sowie der Information Technology Section. = *Bibliotheksdienst*, 40. köt. 10. sz. 2006. p. 1127-1148./

(Papp István)

A speciális keresés segédeszközei

Egy szűkebb szakterületen belül végzett keresés (*niche search*) egyre inkább előtérbe kerül, ahogy a keresőmotorok túl nagy merítésű találati halmazai nem felelnek meg a használó speciális igényeinek. Célzott keresési lehetőséget kell ma már neki nyújtani. Ez része az ún. „*Long Tail effektusnak*”, a hosszú távú felülkerekedésnek, amelyet *Chris Anderson a Wired magazin* rovatában és könyvében fejtett ki: a web által inspirált gazdasági modellben a kis volumenű, élesen fókuszált üzlet maga alá gyűrheti a nagykuttyákat. Az információkeresésben ugyancsak ez a trend kezd kibontakozni. A három behemót keresőmotor (Yahoo, Google, MSN) – gyakran a szakértők által végzett Boole-i keresés ellenére – sokszor nem elég hatékony találati listát hoz képernyőre. Speciális, élesen körülírt keresést végző kis cégek már eddig is léteztek – méregdrágán. Szolgáltatásuk fokozatosan feltárul és elérhető a széles nagyközönség számára, korábban zárt adatbázisok anyagához rajtuk keresztül hovatovább ingyen is hozzá lehet jutni.

ACCOONA

<http://www.accoona.eu>

Az ingyenesen elérhető speciális keresőmotor neve a szuahéli *Hakuna Matatától* származik, a maszajok egyik kedvenc mondása „accoona”, magyarul: „rá se ránts, ne aggaszd magad” – a használónak küldött pozitív üzenetként is felfogható. Az *Accoona* felhőtlen előnyei közé tartozik, hogy kifejezetten európai irányultságú keresőgép, a keresési folyamatban úttörő módon alkalmazza a mesterséges intelligencia technológiáját, s van egy dedikált *Dunn & Bradstreet (D&B)* üzletjelentési funkciója is.

A 2004 februárjában alapított *Accoona* a *China Daily Information Company*val közösen került piacra, európai megjelenése előtt már jelen volt a kínai

és az amerikai piacon. Az egyetlen kereső, amely a helyi eredményeket hét nyelven (angol, holland, francia, német, olasz, portugál, spanyol) képes megadni, s már a keresőkérdésből érzékeli, milyen nyelvet használunk. Ezt egy szabadalmaztatott felismerőprogrammal végzi, amely aztán az eredményeket is a nyelvhasználat alapján rendezi. Mindez a mesterséges intelligencia markáns szoftverbéli alkalmazásáról árulkodik. Szinte megérti a keresőkérdést, hiszen az Oscar-nyertesekre való kereséskor rákeres az összes szinonimára – például „*Academy Award winners*” – is. A keresés finomítására saját eljárást, egy *SuperTarget Your Search* nevű programot használ, amely mintegy „hab a tortán”. A finomítás a publikálás dátuma, kiadó, illetve az egyes keresőszavak súlyozásával is végezhető.

Az üzleti világban az *Accoona*t professzionális keresőgépnek tekintik, amelyben szabad hozzáférés kínálkozik több mint 25 millió európai vállalat adataihoz a *D&B* üzleti adatbázisán keresztül. Ahol a *D&B* ikon megjelenik, ott egyetlen kattintással képernyőre hozhatjuk az adott cég gyorsprofilját. Egyéb üzleti adatok azonban már csak pénzért kaphatók: a szabványos vállalati profil elérése 4, az üzleti háttérjelentés 39, a hitelezési jelentés 59, a részletes átfogó jelentés pedig 129,5 USD-be kerül.

GOOGLE SCHOLAR

<http://www.scholar.google.com>

A *Google Scholar* hamar népszerűvé vált azzal, hogy szabad hozzáférést nyújt szakmai bírálatban részesült tudományos cikkek, könyvek, műszaki jelentések tömegeihez. Érzékeny hiány azonban, hogy a találati halmazban nem szerepelnek az *Elsevier Kiadó* által publikált anyagok, kétségtelesen azért, mert a kiadónak megvan a saját ingyenes tudományos keresőszolgáltatása, a *Scirus*